

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/15, p. 211-232

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11758>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Prof. Dr. Erdoğan BOZ – Prof. Dr. Güler GÜLSEVİN

This article was checked by iThenticate.

DERLEME SÖZLÜĞÜNE KATKILAR (EMİRDAĞ / BURUNARKAÇ KÖYÜ)

Musa ÇİFCİ* - Önder SEZER**

ÖZET

Çalışmada Afyonkarahisar ili Emirdağ ilçesine bağlı Burunarkaç Köyü'nde kullanılan ve Derleme Sözlüğünde yer almayan kelime ve deyimlerin orijinal sözlüğü hazırlanarak Derleme Sözlüğü'nün erişemediği sözlerin kayıt altına alınması, Türk dilinin söz varlığının yazılı olarak bilinmeyen unsurlarının ortaya konması amaçlanmaktadır.

Bu amaçla, derlenen yeni sözler Derleme Sözlüğü, ağız çalışmalarının sözlük bölümleri ve “Derleme Sözlüğü'ne Katkılar” adındaki ya da içeriğindeki yazılar taranarak kontrol edilmiş, burada yer almayanlardan, yer aldığı hâlde anlam bakımından farklılık gösterenlerden küçük bir sözlük meydana getirilmiştir. Sözlük, “kelimeler” ve “deyimler” olmak üzere iki tür madde başı listesinden oluşmaktadır. Sözlükte 100 kelime, 25 deyim, 3 atasözü olmak üzere toplam 128 madde başı bulunmaktadır. Derlenen sözlerin tanımları yapılmış; kısa örnek cümlelerle kullanım yerleri belirtmeye çalışılmıştır. Sözlüğe dâhil edilen kelime ya da deyim Derleme Sözlüğü'nde biçim olarak yer alıyorsa anlam farklılığı ve diğer ilgileri belirtilmiştir.

Derlenen kelimelerin tam olarak fonetik gösterimi yapılamamıştır. Esasen Burunarkaç Köyü ağızında yazı dilinden farklı olarak önemli fonetik özellik gösteren fazlaca söyleyiş bulunmamaktadır. Sadece nazal n'ler (ñ), ünlü uzunlukları (ā), kapalı e (é), ikiz ünlüler (iğseri > iseri) ve uzun söylenen ünlüler (nâkıt) uzunluk belirten aynı işaretlerle gösterilmiştir. Ünsüzlerden yazı dilinden farklı olan k > g, v, f, h > h, t > d değişimleri belirtilmiştir. Kelimelerin kökeni hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Bu çalışmayla kayıt altına alınan sözler başka ağızlarda, yörelerde de kullanılıyor olabilir; çalışmanın sınırlılığını sadece Burunarkaç Köyü oluşturmaktadır.

* Prof. Dr. Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Türkçe Eğitimi ABD, El-mek: musa.cifci@usak.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, El-mek: onder.sezer@usak.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Sözlük, Derleme Sözlüğü, Türkiye Türkçesi Ağızları, Emirdağ / Burunarkaç Köyü Ağzı.

A CONTRIBUTION THE COMPILATION DICTIONARY (EMIRDAĞ/ BURUNARKAÇ VILLAGE)

ABSTRACT

In this study, we aim to reveal and record the words or elements in general in Turkish which are not included in the Turkish Compilation Dictionary (DS) as they have not been compiled but used in the Burunarkaç village of Emirdağ, Afyon Province through making an original dictionary of these words and elements.

To this end, the new words compiled, the Compilation Dictionary (DS), the glossaries in the dialectological studies and articles named or having the content of "Contribution to the DS" have been scanned and controlled, and a small dictionary has been prepared with the words or phrases that do not exist or exist with different meanings. The dictionary is comprised of two entry list: *words* and *idioms*. There 128 entries in the dictionary, 100 of which are words, 25 idioms and 3 proverbs. The definitions of the words compiled have been given and sample sentences have been used. If the word is already in the DS, the difference/s in meaning has/ have been mentioned.

The words compiled have not been analyzed phonetically. Indeed, not many differences between written language and spoken language of Burunarkaç exist. Only nasal n (ñ), long vowels (ā), closed e (é), diphthongs (ığseri > ıseri) and vowels pronounced long (nākıt) have been shown with the same symbol. The consonant changes k > g, v, f, h > h, t > d have also been shown; however, no etymological information has been given.

The words recorded through this study may be in use in other dialects or regions; the limitations of this article is Burunarkaç village.

STRUCTURED ABSTRACT

In this study, we aim to reveal and record the words or elements in general in Turkish which are not included in the Turkish Compilation Dictionary (DS) as they have not been compiled but used in the Burunarkaç village of Emirdağ, Afyon Province through making an original dictionary of these words and elements.

The borders of the explanatory richness of Turkish have not been determined yet. To determine these borders, we have to reach all the written and oral sources. In this context, each and every word or item that we can find in oral language and take it under record is of great importance for Turkish. We can reach the written sources easily while the oral ones will disappear once their natural speakers pass away in such a world where everything is changing with haste. When we think about the very fact that the Turkish culture has been transferred orally

Turkish Studies

throughout the history, we will understand the importance of compilation works. It is obvious that we must move fast against the time to compile intangible cultural heritage. This very work is an output of such an effort. Any study to this end bears the same vitality for Turkish as it will not lose the values which it has gained over the years.

To this end, the new words compiled, the Compilation Dictionary (DS), the glossaries in the dialectological studies and articles named or having the content of "Contribution to the DS" have been scanned and controlled, and a small dictionary has been prepared with the words or phrases that do not exist or exist with different meanings. The dictionary is comprised of two entry list: *words* and *idioms*. There 128 entries in the dictionary, 100 of which are words, 25 idioms and 3 proverbs. The words and idioms have been compared with the entries in the DS and with those in the glossaries of dialectological studies, the TS, the Contemporary Turkish Dictionary, and the Dictionary of Idioms (Ömer Asım Aksoy - ÖAA, İsmail Parlatur - İP, Metin Yurtbaşı - MY).

The written sources have been scanned in order to determine whether the idioms exist in them. The words compiled have been given with definitions and examples to show how they are used. If the word or the idiom already exists in the DS, the semantic differences and other characteristics have been given.

The words compiled are free from a narrative or text but are the words that the author of this study have used or witnessed. The compiler of the words is the resource person at the same time. The author has gained the words from his own experiences that he has taken under record. The duration of the compilation is based on a nearly fifty years of a local lifetime. We accept that the way we have compiled the words is an efficient one as most words may not exist in naturally in texts obtained with limited themes.

The originality of this present study stems from the very fact that they do not exist in the studies named "Contribution to the DS" or having the same content and that these words have been recorded for the first time.

The words compiled have not been analyzed phonetically. Indeed, not many differences between written language and spoken language of Burunarkaç exist. Only nasal n (ñ), long vowels (ā), closed e (é), diphthongs (iğseri > İseri) and vowels pronounced long (nākıt) have been shown with the same symbol. The consonant changes k > g, v, f, h > h, t > d have also been shown; however, no etymological information has been given.

The words or phrases recorded with this study may also exist in other dialects and other regions, but the limitation of this study is Burunarkaç village.

The words listed in this paper do not exist in any of the studies given in the works cited titled "Derleme Sözlüğü'ne Katkılar (Contributions to the Compilation Dictionary) and they are, for the first time, compiled and written down, which is the very originality of this present article.

Turkish Studies

While comparing the entries with the morphologically same ones in the DS, we have stated the regions mentioned in the DS so that they could be used in prospective studies.

It cannot be asserted that all the words original to the location (Burunarkaç) have been compiled. There is still a need to carry out several similar studies. We should act in a minimalist way to discover the secrets and boundaries of Turkish.

Keywords: Dictionary, Compilation Dictionary, Turkish Dialects, Dialect of Emirdağ / Burunarkaç Village).

Giriş

Türk dilinin zenginliklerini araştırmak amacıyla 12 Temmuz 1932’de Türk Dili Tedkik Cemiyeti’nin kurulmasından çok kısa bir süre sonra, 21 Kasım 1932’de 13507 nolu Kararname ile “Söz Derleme Talimatnamesi” (SDT 1932) hazırlanarak Anadolu ağızlarındaki sözlerin devlet eliyle sistematik şekilde derlenmesi çalışmalarına resmen başlanmıştır. Bu Talimatnameye göre valilerin başkanlığında her ilde bir derleme heyeti oluşturulmuş; kazalarda ise bu heyete kaymakamlar başkanlık yapmışlardır. Derleme çalışmalarını yapan ve yürüten resmî görevlilerin dışında dil işleriyle uğraşanlardan da derlemede yararlanılması istenilmiştir: “*Madde 1- Halk dilinde yaşayan Türkçe sözleri derlemek için Türk Dili Tedkik Cemiyetine yardımında bulunmak üzere her vilâyette valinin reisliği altında bir derleme heyeti kurulmuştur. Madde 2- Bu heyete Türk Dili Tedkik Cemiyeti vilâyet merkez heyeti azaları ile belediye reisi, en büyük kumandan, vilâyet maarif müdürü, sıhhat, ve içtimaî muavenet müdürü, lise, muallim mektebi, ortamektep, san’at, ticaret, ziraat mektepleri müdürleri girerler. Madde 3- Her kaza merkezinde kaymakamın reisliği altında bir derleme şubesi kurulur. Buna, belediye reisi, en büyük askerî makam sahibi, kaza maarif memuru, hükümet hekimi, ortamektep müdürü, mektep muallimleri arasından seçilmiş iki muallim, Türk Dili Tedkik Cemiyeti şubesi bulunan kazalarda bu şube azaları bulunmayan yerlerde dil işleriyle uğraşanlar arasından seçilecekler girer.*” (SDT 1932: 4) Anlaşılacağı üzere, söz derleme faaliyeti sadece belli bir kesime bırakılmamış, adeta bir seferberlik düzenine bağlı olarak millî bir görev addedilmiş, herkesin bir şekilde katkı sağlaması için gerekli önlemler alınmıştır. Bugün de resmî şekilde olmasa da bir sorumluluk algılamasıyla o gün başlatılan bu çalışmanın elden geldiği kadar tamamlanabilmesi uğrunda çaba harcamak önem taşımaktadır.

Saha taramalarından elde edilen sözler 1939’dan itibaren yayımlanmaya başlamış; ilk derleme dergisi “Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi” adıyla 1939’da basılmıştır (SDD C1, 1932). Bu derginin yayını 1957’de basılan dizin sayısı ile sonlandırmıştır (SDD C5, 1957). Derginin 4. cildi “*ulama*” notuyla ek olarak (SDD C4, 1951), 6. cildi ise “*Folklor Sözleri*” notuyla yayımlanmıştır (SDD C6, 1952). “Her ne kadar SDD zengin bir malzemeye sahip ise de halk ağzında yaşayan birçok kelimenin derlenmemiş olması ve fark edilen eksikliklerin giderilip yanlışlıkların düzeltilmesi maksadıyla, Türk Dil Kurumu’nca yeni bir derleme yapılması uygun görülür. Böylece 1952 başından 1959 sonuna kadar tam sekiz yıl süren ikinci söz derleme kampanyası başlatılır... 1962-1979 yılları arasında gene TDK tarafından yayınlanan XI ciltlik Derleme Sözlüğü, daha öncekilerle birlikte 600.000 civarındaki fişe dayanılarak hazırlanmıştır.” (Demir 1999: 68) Hâlihazırda basılı XII ciltten ibaret olan Derleme Sözlüğü yeni çalışmalarla daha da hacim kazanacaktır.

Söz Derleme Dergisi’nin birinci cildinde “*Söz Derleme Kılavuzu*”na yer verilerek sözleri derlemenin teknik usul ve esaslarına dair geniş bilgi verilmiş, fiş örnekleriyle birlikte nasıl derleme yapılması gerektiği ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Turkish Studies

Derleme çalışmalarında tematik bir yolun izlenmesi istenmektedir. Bu amaçla derleyicilere belli başlı temalar verilerek sözleri buna göre derlemeleri istenmiştir. Bunlardan bazıları: “*yeryüzü ve yer tabakaları, gök, hava, iklim, takvim, nebatlar ve hayvanlar, insan, maddi yaşayış ve vasıtaları, avcılık, balıkçılık*” (SDD C1, 1939: 20-38) gibi. Fişe yazılacak sözler hakkında da on maddelik bir yönerge bulunmaktadır: “1. Kelime (varsa her türlü söylenişleri). 2. Kelimenin derlendiği yer (mahalle, köy, kaza, vilâyet). 3. Kelime isim, sıfat, yahut zamir ise izafet ve cemi halleri, fiil ise muzari üçüncü şahsı. 4. Kelimenin manası (varsa türlü manaları, içinde kullanıldığı adi konuşma, atasözü, beyit, masal v.s.den alınmış cümleler). 5. Kelime (var ise) manaca eş veya zıt başka kelimeler. 6. Kelimenin herkesçe mi, bir kısım halkça mı kullanıldığı. 7. Ağzından söz derlenen kimsenin yaşı, işi gücü, kadın yahut erkek mi, yerli yahut muhacir mi olduğu, okuryazar olup olmadığı. 8. Derleyicinin adı sanı. 9. Derleyicinin (varsa) kelimenin söylenilişi ve kullanılışı üzerine düşünceleri. 10. Derlendiği tarih.” (SDD C1, 1939: 41-42).

Yapılan bu derlemeye katkı çalışmasında da ilk derleme seferberliğinde belirlenen usul ve esaslara ana hatlarıyla uyulmuştur. Kelimelerin dilbilgisi kategorisi gibi bazı hususlara, okuyucunun malumatından varsayılarak yer verilmemiştir.

Bu çalışmaya benzer şekilde Derleme Sözlüğüne Katkı sağlamak amacıyla yayımlanmış olan başka araştırmalar da bulunmaktadır.

Amaç: 1932 yılında arasında Türkiye’de Halk Ağzından Tanıklarıyla Söz Derleme çalışması başlatılmış, bu projenin sonunda 1939-1957 yılları arasında altı ciltlik Söz Derleme Dergisi yayımlanmıştır. Yerinden yapılan bu büyük çaplı söz toplama çalışması her ne kadar ciddiyetle ve büyük bir titizlikle gerçekleştirilmiş olsa da sınırlı bir zaman diliminde halk ağızlarında mevcut bütün kelimelere ulaşılması mümkün olamamıştır. Kayıt altına alınamayan pek çok söz doğal konuşucularının (native speaker) hayattan çekilmeleri ile birlikte yok olacaktır. Bu çalışmada, bir şekilde kayda alınmamış olan, ağızlarda ömürlerinin son dönemlerini yaşayan sözlerin yukarıda bahsedilen derleme çalışmasında erişilemeyenlerini Türk dilinin hazine defterine kaydetmek amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması” yöntemine göre planlanmış ve yürütülmüştür. Durum çalışması yöntemi, olgu ve olayların yaşandığı gerçek çevrelerde yapılan programlı, planlı gözlemlere dayanmaktadır (Yıldırım, Şimşek 2000: 190). Durum çalışmalarının doğal olarak taşıdığı öznel davranma gibi dezavantajlar en aza indirilmiş, araştırma kapsamı dikkate alınarak genelleme yoluna gidilmemiştir. Verilerin elde edilme süreci ve veri setinin oluşturulmasında dikkat edilen noktalar açıklanmıştır.

Araştırma alanı, bu çalışmanın araştırmacısı Musa Çifci’nin çocukluk ve gençliğinin önemli kısımlarını geçirdiği, yaşadığı, hâlihazırda sık sık ziyaret ettiği Afyonkarahisar ilinin Emirdağ ilçesine bağlı Burunarkaç Köyü ağzında kullanılmakta olan sözleri kapsamaktadır.

Derlenen materyaller, belirli bir metne bağlı olmayıp araştırmacının uzun bir zaman içerisinde tuttuğu notlara dayanmaktadır. Musa Çifci, aynı zamanda derlenen sözlerin doğal bir kullanıcısıdır; elli bir yaşındadır. Derleme yapılan tarih de böyle bir geniş zamanın gözlem ve notlarına dayanmaktadır. Bu çalışmanın derlemecisi aynı zamanda kaynak kişidir.

Kaydedilen sözlerin pek çoğu halen kullanılmaktadır. Bir kısmı da geçmiş zamanda büyüklerin sık kullandıkları bugün kullanılıp kullanılmadığından emin olunmayan ancak araştırmacının bizzat kullandığı, birinci ağızdan işittiği ya da muhatap olduğu kullanımlardan elde edilen sözlerdir. Bunların yanı sıra henüz hatırlanamayan, ileride tekrar notlandırılacak pek çok sözün bulunduğu düşünülmektedir.

Derlenen kelimelerin tam olarak fonetik gösterimi yapılamamıştır. Esasen Burunarkaç Köyü ağzında yazı dilinden farklı olarak önemli fonetik özellik gösteren fazlaca söyleyiş bulunmamaktadır. Sadece nazal n'ler (ñ), ünlü uzunlukları (ā), kapalı e (é), ikiz ünlüler (iğseri > ıseri) ve uzun söylenen ünlüler (nākit) uzunluk belirten aynı işaretlerle gösterilmiştir. Ünsüzlerden yazı dilinden farklı olan k>g, v, f, h > h, t > d değişimleri belirtilmiştir.

Sözlük oluşturulurken Derleme Sözlüğü'nde hiç yer almayan ya da derleme bölgelerinde gösterilmeyen kelimelere yer verilmeye çalışılmıştır (Gülsevin 2002: 3). Burunarkaç Köyü ağzından tespit edilen sözler, Derleme Sözlüğü'nün madde başları ile karşılaştırılmış; Derleme Sözlüğü'nde aynı biçim ve anlamda yer verilen kelime ve deyimler listeye alınmamıştır; biçim olarak bulunmakla birlikte farklı anlam taşıyanlar, farklılıkları belirtilerek listeye alınmıştır. Bazı sözler aynı biçimde Derleme Sözlüğü'nde bulunmakla birlikte farklı anlamlarda yer almaktadır. Bu sözlerin öncelikle Burunarkaç Köyü ağzında kullanılan anlamları tanım yoluyla verilmiş; daha sonra Derleme Sözlüğü'ndeki biçim ve anlamı belirtilmiştir. Derleme Sözlüğü'nden yapılan alıntılarda sözün geçtiği yer adları da başka çalışmalara kaynaklık edebilmesi amacıyla belirtilmiştir.

Ayrıca, derlenen kelime ve deyimler Türkiye Türkçesi'nde yapılan ağız çalışmalarının sözlükleri, Tarama Sözlüğü, Güncel Türkçe Sözlük ve Deyimler Sözlükleri ile "Derleme Sözlüğü'ne Katkılar ad ya da içeriğindeki yayımlanmış çalışmaların sözlükleriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma amacıyla taranan eserler, çalışmanın Kaynakça kısmına ek yapılarak belirtilmiştir. Çalışmada tespit edilen sözlerin, anlamları ve biçimleri itibarıyla pek çok yerde kullanılıyor olmaları kabul edilmekle birlikte sadece derlemenin yapıldığı Burunarkaç Köyü'nde bu listede verilen biçim ve anlamları taşıdıklarına tanıklık edilmektedir.

Derlenen kelimeler için çok detaylı bilgilere (kelimenin türü, eş ya da zıt anlamlıları gibi) yer verilmemiştir (Demir 1999: 69-70). Sadece cümle içerisinde kullanılışı, farklı söylenişleri ve bazı temel fonetik özellikleri belirtilmiştir.

Madde başlarının düzenlenmesinde sözler, kelimeler ve deyimler olarak iki grup hâlinde değerlendirilmiştir. Deyimler de kaynakçada künyeleri verilen deyim sözlüklerinden taranarak literatürde yer alıp almadıkları, farklı bir anlam taşıyıp taşımadıkları bakımından değerlendirilmiş; literatürde yer alanlar belirtilmiştir. Çalışmada 100 kelime 25 deyim ve 3 atasözü yer almaktadır. Ancak, aynı yerleşim yerinden makale hacmini aşacak miktarda ve alan literatürüne katkı sağlayıcı derlenmiş kelime bulunmaktadır.

Derlemenin yapıldığı Emirdağ ilçesinin Burunarkaç Köyü'nün tarihçesi hakkında yaşlıların anlatılarından başka elimizde herhangi bir yazılı bilgi bulunmamaktadır. Bu anlatılar ise oldukça bulanıktır. Bir rivayete göre Emirdağ'a bağlı Gömü kasabasının Güneybatısında vaktiyle yerleşip dağılan Asi Yozgat köyünden, başka bir rivayete göre ise şimdiki köy mevkiinin yaklaşık dört kilometre doğusunda bulunan Gedikevi (16. Yüzyıl kayıtlarına göre Gedikli köyü) Köyü'nden dağılmıştır. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinin 69 numaralı Şikayet Defteri'nin 171. Sayfasında ise "Keçili ve Söğüt Reâyâsı"ndan olarak tarif edilmektedir: "*Bursa'da bulunan Merhum Sultan Murad Han vakıfları reâyâlarından Keçili ve Söğüt yurtları reyâsı Ordu-yu Humâyuna gelip, Barçınlı kazasındaki Samanlı Dağı yaylası diye bilinen resmî defterde "sâhib-i arza hasıl" (yerin sahibine vergisi verilecek) yazılmış ve eskiden beri kullanageldikleri yaylaya Han-ı Cedid ahâlisiyle birlikte öteden beri koyun ve sair davarlarıyla çıkıp ... Evâsıt-ı Rebiülevvel 1126 H. / 31 Mart 1714) M.*" (BA 1714, 69: 171) Sözü edilen Samanlı Dağı yaylası ortakları olan köylerden birisi de Burunarkaç Köyü'dür. Ancak, bu bilgi köyün nereden gelip yerleştiği konusunu açıklıkla ortaya koymamaktadır. Burunarkaç Köyü'nün tarihçesi, Emirdağ ile açıklanamayacağından derleme mahalli hakkında söylenebilecekler sınırlıdır.

Kelimeler

Ada: Yüksekçe bir tepeye verilen ad; DS'deki anlamı bu ağızdaki kullanımdan farklıdır. DS: *İçi, düden, bataklık ve sazlıklarla, kenarları kovalık ve çayırırlarla kaplı otlaklar. (Apa, Darıveren * Acıpayam - Dz.)* DS; *Tepelik yer; tepe olan bir yerin adı. "adanın ardi"*

Arpalamak: Küçükbaş hayvanların arpayı fazla yemekten hastalanmaları ya da bu yüzden ölmeleri. *"Bizim çoban koyunları arpalatmış."* BTS'de TTAS'a atfen verilen anlamlara yakın olmakla birlikte ince fark taşımaktadır. Çalışmamızda "sadece fazla miktarda kuru arpa yediği için karnı şişip ölen ya da ölecek duruma gelen hayvanlar" için kullanılmaktadır.

Avırgan; (avurgan): Çeşme altlarında bulunan, bahçe sulamak için suyun biriktirildiği küçük havuz.

Ay(iñ) aydıği: Ayın parlak hali, zamanı; DS *ay aymak Ay doğmak. (Bozköy - Mn.; * Kemaliye - Ezc.).*

Ayneşkere: DS'deki "eşkere" sözü ile aynı anlamda kullanılmaktadır: Olduğu gibi, dediğimiz gibi, apaçık, belli. DS "eşkere [eşgere, eşkire] Açık, belli, meydanda. (Yarıkkaya * Yalvaç - Isp.; Kuşbaba * Bucak - Brd.; Alıköy * Çaycuma - Zn.; Çıkrık * Mecitözü - Çr.; Uluşiran * Şiran - Gm.; * Arpaçay, * Çıldır - Kr.; - Mr.) [eşgere] > (Kuşbaba * Bucak - Brd.; İğneciler * Mudurnu - Bo.; - El. ve köyleri; Telin * Gürün - Sv.; Güzelsu * Akseki - Ant.; Eldirek * Fethiye - Mğ.) [eşkire] > (Dz.).

Balım balım balkımak: Ayın parıldaması, parlak hâlinin tasviri; DS *balkımak (I) [bildirdamak - 2, baldız çakmak, baldız oynamak, balgımak, balgınmak (II), balgmak, balqımak (II) - 1, 2; balıkcın oynamak, balıklamak (II), balık oynamak, balkamak - 2, balkırmak, balkız oynamak, balkmak, balk oynamak, barkımak] 1. Parlamak, parıldamak, göz alıcı güzel olmak: Ne güzel kız balk balk (bam bam) balkıyor. (Nuh * Sincanlı - Af.; Gençali * Yeşilova - Brd.; * Sarayköy köyleri, Kiremitçi, - Dz.; Eymir, * Bozdoğan - Ay.; * Urla - İz.; Gelenbe * Kırkağaç - Mn.; * İznik - Brs.; Çengelköy - İst.; - Bo.; - Çr.; * Merzifon - Ama.; - Ur.; * Kilis - Gaz.; * Göksun ve köyleri - Mr.; * Bor - Ng.; Doğanbey * Beyşehir - Kn.; * Kadirli, Oymaklı - Ada.; Bağyaka * Finike, * Elmalı - Ant.; Yerkesik, Karadere, Ula, - Mğ.).*

Başayak: Kelle paça. DS'de "başıbaydak" biçiminde verilmekte ve "tek başına, yalnız başına, kendi kendine" olarak anlamlandırılmaktadır.

Baş boğ: Başbuğ, lider, bir hanenin reisi. İlenme sözü olarak kullanılmaktadır: *Başıñ boğuñ galmasıñ.* (Liderin, evini barkını çekip çevirecek biri olmasın.) GTS'de "1. Eski Türklerde baş, başkan, komutan. 2. Osmanlı Devletinde savaş zamanı başka birliklerden ayrılıp bir araya getirilerek oluşturulan birliğin veya milis güçlerinin komutanı." olarak tanımlanmıştır. DS'de ise "yaramaz (çocuk)" olarak yer almaktadır. TS'deki anlamı da "Reis, baş, başkan, komutan"dır.

Besme: İç yağıyla bulgurdan yapılp fırında ya da sobanın üzerinde pişirilen el büyüklüğünde yuvarlak yiyecek. DS'de "bessimet"e benzemekle birlikte anlamları farklıdır; DS *bessimet [beysemet - 2] Peksimet. (* Gülnar - İç.) [beysemet - 2] > (İğneciler * Mudurnu - Bo.).*

Bidemlik: Bir nefes kadar, çok az; Bidemlik canın kalmış. DS'de "bidemi" sözüyle yakın görülmele birlikte önemli anlam farklılığı bulunmaktadır: *bidemi Arşın kadar bir ölçü. (* Maçka - Tr.).*

Birādi: Sanki, öyle olmakla ne olacak, öyle oldu diye.

Bödek: Kömbe ekmeğinin küçüğü. DS'de "böğülce 2" ye gönderilmiştir ancak anlamları tamamen farklıdır: *böğülce [bogülce, bödek (III), böğce, böğürce - 2, bölce - 2, bölcen, börçe, börgüce, börüce, börücek, börügüç, börülce, bövülce, böyrülçe] 1. Kuru fasulye. (Kü.) 2. Fasulye. (**

Turkish Studies

Niksar, Zodu, - To.; Kızılköy, Düzköy * Keşap - Gr.) [bogülce] > (Hayati * Erbaa - To.) [bödek (III)] > (Kunduzlu * İskilip - Çr.).

Büldürmek: (çocuklar için) işemek. Çocukların kolay işemeleri için çişe tutma esnasında “büldür çişşşş” sözü söylenir.

Büvezir olmak (bügezir, bühezir, büfezir): Garip kalarak üzülme.

Cara cara yaktmak: (arı vb. sokmasını sonucu) şiddetli acı: cara cara yandı.

Ciye: Parlak sarı renk.

Cizelemek: Bir hayvana eziyet etmek.

Curultmak: Yoğurt ve benzeri koyu yiyecekleri su katarak bir miktar sıvılaştırmak; DS curu (I) [curruk (III), curruk suyu, curuk (I), cürü, çurcuru, çuru] Özleşmemiş koyulaşmamış sulu (yemeklik hk.). (Araplı * Bozdoğan - Ay.; - Ba.; - Brs.; Tavşanlı - Kü.; Zeyve * Söğüt, * Bozüyük - Bil.; Tokat, Bozan - Es.; * Düzce, Berk, Daday - Bo.; - İst.; * Boyabat - Sn.; - To.; * Beypazarı, Çanılı * Ayaş, * Nallıhan - Ank.; * Fethiye ve çevresi - Mğ.) [curruk (III)] > (Eldirek * Fethiye - Mğ.) [curruk suyu] > (Tahtacı - İsp.) [curuk (I)] > (Kn.) [cürü] > (Bo.) [çurcuru] > (Es.; - Mr.; * Kozan - Ada.) [çuru] > (Korucu * İvrindi - Ba.; - Es.).

Çelke: Evin, damın saçağı; yakın bir yöredeki saçaklı kayaya “çelkeli kaya” denmektedir. DS’deki anlamı bundan farklıdır: DS çelki (I) 1. Kurumuş ağaç dalı. (İlyas * Keçiborlu, Söğüt - İsp.; Çerçin * Tefenni, Çuvallı, Salda, Kavak, Güney * Yeşilova - Brd. Aşağıkaraçay, Yumrutaş * Acıpayam - Dz.) 2. Duvarları yağmurdan korumak için konulan çalı çırpı. (Gemen * Yalvaç - İsp.; Eğridere * Kuyucak - Ay.; Afşar * Hadım - Kn.) çelki (II) 1. Bağ kulübesi : Bugün bağın kenarına iyi bir çelki yaptım. (Afşar * Hadım - Kn.) 2. Balkon, taraça. (Balçıkhisar - Af.) 3. Bahçe, avlu. (Yalıhüyük * Bozkır - Kn.) 4. [# çalmar]; çalmar [camar, carmar, çalman - 2, çelke (I), çelki (II) - 4] Üstü açık, çalılarla ve taşlarla çevrilmiş ağıl. (Manyas - Ba.; Terkos - İst.; * Bayramiç - Çkl.; Sulusaray * Artova - To.; Karakuş * Ünye, Gölköy - Or.; Pirili, Alucra * Şebinkarahisar - Gr.; Başköy * İpsala, Akpınar - Ed.; * Lüleburgaz - Krk.; Bıyıklı * Malkara, Karacakılavuz * Saray - Tk.) [camar] > (Çaltı * Gelendost - İsp.) [carmar] > (* Elbistan - Mr.) [çalman - 2] > (* Yalova - İst.; - Ama. ve dolayları; * Zile - To.; * Yusufeli - Ar.) [çelke (I)] > (Körküler * Yalvaç, * Uluborlu - İsp.; - Nğ.; Doğanbey * Beyşehir - Kn.) [çelki (II) - 4] > (Karamanlı * Tefenni - Brd.; Gevrekli * Beyşehir, Çetmi - Kn.; * Akseki - Ant.) BSTS’de verilen anlamlar, daha yakın görünmektedir: “Çalı duvarı, evlerin hanay bölümünün önünde bulunan yemek ve ekmek pişirme siperliği.”

Çir: Erik kurusunun kaynatılıp ezilmesiyle yapılan bir tür katı hoşaf. DS’deki anlamı bundan biraz farklıdır: DS çir (II) Kaynamamış sütün kaymağı. (Kıratlı, Kocaoba * Dikili - İz.; Bigadiç - Ba.; * Bor - Nğ.) çir (III) Meyve kurusu. (* Bolvadin, * Emirdağ - Af.; - Bil.; * Sivrihisar, Tokat * Merkez ilçesi - Es.; Sarıyer - İst.; * Sungurlu - Çr.; Demirciler - Sm.; - Ama.; * Zile - To.; * Şebinkarahisar - Gr.; * Yusufeli - Ar.; * Kemaliye - Ezc.; - El.; * Arapkir, * Darende - Ml.; - Ur.; * Kilis - Gaz.; * Afşin - Mr.; Telin * Gürün, * Yıldızeli, * Koyulhisar, * Zara, * Kangal, Savrun * Divriği - Sv.; * Boğazlıyan - Yz.; Pazar * Kızılcıhamam, Çelebi * Keskin, Faraşlı * Kalecik, * Bala, Çayırılı * Haymana, Solakuşağı * Şereflikoçhisar, Kılıçlar - Ank.; * Develi, * İncesu, * Bünyan, Zincidere, Avşar aşireti, Pazarören * Pınarbaşı ve köyleri - Ky.; * Mucur - Krş.; * Avanos ve köyleri - Nş.; - Kn.; Doruk * Ceyhan, Şihli, İncirlik - Ada.); Kırıkkale Karakeçili Ağzında kelime aynı şekilde geçmekte ve anlamı ise “kurutulmuş kayısı”dır (Yavuz 2003: 211); Çiçekdağı ve Yöresi Ağzlarında da aynı şekilde geçmekte ve anlamı ise “kurtulmuş meyve”dir (Karaman 1997: 147).

Turkish Studies

- Çoğuş:** Bir işin, şeyin abartılı olduğunu anlatmada kullanılır: “Çoğuş valla” “Çok iş”ten alınma olmalıdır. DS’deki kavram bundan oldukça farklıdır: DS çoğuş göllerde kamışlar arasından geçen kayık yolu. (Şahin * Malkara - Tk.).
- Daraşmak (daraştırmak):** Koyun, tavuk ve benzer hayvanları kolayca saymak için türküterek tarak dişi gibi tek sıra hâline getirmek; hayvanların tek sıra hâline gelerek yürümeleri.
- Dapındırmak:** Bir kimseyi, grubu korkutarak itaat altına almak. “*Vallahi, hepinizi tapındırırım!*”
- Deri damı:** Yağını almak ve benzeri işlemler için daha sonra işlenmek üzere yoğurdun saklandığı deri kapların bulunduğu oda, dam.
- Dığa:** Küçük çocuklara kızgınlıkla söylenen söz. DS’de kullanım yeri farklı olmakla birlikte anlam yakınlığı bulunmaktadır: DS *dıka (I) 1. Nokta, ufak leke. (Ur.) 2. Cilt üzerine iğne ile yapılan ufak dövme. (Dy.)*.
- Doñma:** Sütün koyulaştırılmasıyla yapılıp dondurulan tatlı. DS’deki anlamı farklıdır: “doñma Tuğla tozuyla kireçten yapılan harç, horasan. (Emirşahlar * Anamur - İç.).
- Doru:** Kızıla çalan koyu kahverengi renk (at). DS’de geçen doru kelimelerinin hiçbirinde bu anlam bulunmamaktadır; Fethiye Ağzında kelime aynı şekilde geçmekte ve anlamı “koyu kırmızı renkli beygir”dir (Ersoy 2001: 132).
- Dunulmak:** Tutulmak, kapanmak; daha çok baht için kullanılır: “*Gece aynaya bakma, bahtın dunulur.*” DS’de sadece “güneş batması, tutulması” anlamı yer almaktadır: “dunulmak 1. [# dulunmak (I) - 1] 2. [# dulunmak (I) - 3] dulunmak (I) [dolonmak (I) - 1, dundumak, dunulmak - 1, 2] 1. Ay ve güneş batmak. (Köke * Gelendost - Isp.; * Seferihisar - İz.; * Kandıra - Kc.; * Bartın, Balkır * Devrek - Zn.; - Ks.; - Çr.; * Merzifon - Ama.; * Niksar - To.; Karakuş * Ünye - Or.; - Tr. ilçe ve köyleri; Karayemiş - Rz.; * Koyulhisar, - Sv.; Yanpelit * Beypazarı - Ank.; - İç.; * Bodrum - Mğ.; Girne - Kıbrıs) [dolonmak (I) - 1] > (Ks.; * Zile - To.; Karayemiş - Rz.; * Bor - Nğ.; - Kıbrıs) [dunulmak - 1] > (* Haymana - Ank.) 2. Ay ve güneş tutulmak. (Çepni, * Şarkışla - Sv.; Yenikişla * Boğazlıyan - Yz.; Genezin, Sarılar * Avanos - Krş.; Bozca * İncesu - Ky.; Balca * Aksaray - Nğ.) [dundumak] > (Sadıkali * Avanos - Krş.) 3. Gözden kaybolmak, görünmez olmak. (Uluğbey * Senirkent - Isp.; * Çeşme, * Urla - İz.; * Safranbolu - Zn.; Peşman * Daday - Ks.; Saray - Çkr.; - Sm.; Süle - Gm.; * Niksar - To.; Yanpelit * Beypazarı - Ank.) [dunulmak - 2] > (* Polatlı - Ank.) 4. Yükselmek, havalanmak : Uçurtma dulundu. (* Foça - İz.; * Akseki - Ant.) 5. Suya dalmak. (Es.; * Bafra, - Sm.; * Merzifon köyleri - Ama.; Anarış * Sürmene - Tr.; Uluşiran * Şiran - Gm.; * Göle köyleri, * Ardahan köyleri - Kr.; * Koyulhisar - Sv.”).
- Elcek:** Eldiven. “Ellerine eldiven geçirdi.” DS’de “*elcek, elçek*” madde başlarıyla yer alan kelimelerin eldiven karşılığı bulunmamaktadır; “ellik” eldiven anlamında verilmiştir: “ellik (I) [elcek (I) - 1, 3; elcik (III) - 1, 2; elcimek (I), elçek (V), elçorabı, eldivan, elduvan, eldüğan, elecek (II), ellik, ellik çorabı, enlik (II), ennik]”; Kelime, Karaman ve Yöresi Ağızlarında (İ. N. Uysal: 2009) ve Çiçekdağı ve Yöresi Ağızlarında (Karaman 1997: 149) da aynı şekilde geçmekte ve anlamı ise “eldiven”dir Ardanuç ve Yöresi Ağızlarında kelime aynı şekilde geçmekte, fakat farklı anlamdadır. Bu ağızda kelimenin anlamı “kapının el tutulan yeri, kapı kolu”dur (İ. E. Özkan 1994: 110).
- Fikirsiz:** Düşüncesizce hareket eden; yaptığı bir işin söylediği bir sözün önünün sonunu hesap edemeyen kimse. GTS’de daha genel bir anlamda verilmektedir: “*Herhangi bir konu üzerinde düşünemeyen, görüşü olmayan, düşüncesiz.*”

Gapılanmak: Yabancı bir kimsenin (çoğu zaman yabancı bir hayvanın) bir evi, kendisine hoşgörür gösterildiği için benimsemesi. GTS'de "Bir işe girmek ve o işe devam etmek." anlamıyla verilmiştir.

Geekli şapka: Siperlikli şapka. DS'deki "gege, gakkı" sözlerinin anlamına uygun bir adlandırmadır. DS: "gakkı: gakkı [gaga (II), gagak (I), gagga (III), gaka (I), gakga, gakkı, gakkak, gıdak (III), gıgık (II), gıka (II), gıgka, gıki, gıkkı, guggu (II)] Yumurta (çocuk dilinde). (Yukarıseyit * Çal, Bereketli * Tavas - Dz.; - Kü.; Kadiçiftliği - İst.; Ören * Fethiye, Yerkesik - Mğ.); gegek (I) [# gagak (III)] gegek (II) [gengeç - 1, 2; gevik (VIII) - 1, gevük - 5, gıgart] 1. Askılık. (Balkır * Devrek - Zn.; Danışman * Fatsa - Or.) [gengeç - 2] > (Sandallar * Devrek - Zn.) 2. Sakaların su omuzluğu. (* Gebze - Kc.) [gıgart] > (* Şiran - Gm.) 3. Duvara çakılmış ağaç ya da demir çengel. (* Kandıra - Kc.; * Düzce - Bo.; Balkır * Devrek - Zn.) [gengeç - 1] > (Aliköy * Çaycuma - Zn.) [gevik - 5] > (Ks.; - Ama.; Kuzköy * Ünye - Or.) 4. Ucu çengelli ağaç. (* Akyazı ve çevresi - Kc.; Berk - Bo.; Aliköy * Çaycuma - Zn.; Sarmaşık * Fatsa - Or.; Süme * Bulancak - Gr.) [gevik (VIII) - 1] > (* İnebolu - Ks.; - Sn.; - Sm.) gegek burun [# gege burun].

Gıdak: DS'deki anlamından farklı olarak: Çelik çomak olarak bilinen oyunun adı. DS'de: "gıdak (I) 1. Çocukların oyunda yerlerini belli etmek için yere koydukları değnek ya da taş. (Bo.; - Çkr.) 2. Bazı çocuk oyunlarında kararlaştırılan yenme sayısı. (* Kurşunlu - Çkr.) gıdak (II) [# gagak (III)] gıdak (III) [# gakkı] gıdakmak (I) Adet edinmek, alışmak : Çocuğun durmadan boğazı düşüyor gıdaktı artık. (Cemele - Krş.; * Bor, - Nğ.) gıdakmak (II) 1. Yaşarmak : Gözlerim gıdaktı. (Nğ.) 2. Yağmur hafif yağmak. (Nğ.) gıdaksınmak 1. Bir ikramdan yüz bularak dadanmak: Yine mi istiyorsun gıdaksındın galiba. (* Avanos - Nş.) 2. Hayvan yem veren kimseye ya da yere alışmak. (* Avanos - Nş.) gıdaktırmak Birini bir şeye tiryaki etmek: Çocuğa haşhaş gabığını yidire yidire gıdaktırdınız. (* Bor - Nğ.)"

Gımbık: Tahta kırıntısı, kıymık. DS'de yer alan "gıngo" kelimesi ile aynı anlamdadır: "gıngo Tahta kıymığı. (Maksutlu * Şarkışla - Sv.); "gımbık" olarak verilen kelimenin anlamı ise çok farklıdır: "gımbık Yerinde duramayan, oynak (kimse). (İğneciler * Mudurnu - Bo.)"

Gırlık: Verimsiz, ekilip biçilmeyen boş arazi, yerleşim yeri dışında kalan ve işlenmeyen arazi. GTS'de yapılan tanıma uygundur: "Kır olan yer, şehir dışında açıklık yer." Diğer sözlüklerde verilen anlamlarla ilgisi bulunmamaktadır.

Girim: Koçun döl alma mevsimine kaç defa katıldığını belirtir. "Bu koç kaç girim? Üç girim"

Gorku müslümanı: Herhangi bir işi korktuğu için yapmak zorunda olan kimseler için söylenir. "Bunların hepsi korku müslümanı; kendiliklerinden bir şey yapmazlar."

Göbüş: DS'deki anlamından farklı olarak: Herhangi bir şeyin, özellikle hedefin merkez noktası. DS'de: "göbüş (I) Gala denilen çocuk oyununda kazanılan iyi puan. (* Afşin - Mr.) göbüş (II) Öküz. (Selki * Beyşehir - Kn.) göbüş (III) Göbek. (Mr.)"

Guzu boku reñgi: Kahverengi.

Günülemek (günülemek): DS'deki anlamından farklı olarak: Öfkelenip kalkmak ya da birden yüksek sesle öfkelenerek konuşmaya başlamak: "Olanları duyunca günüledi çıktı." DS: "günülemek [gönülemek, günülemek, gümülemek (I) - I, günemek, günlemek (III), günülmek, günülemek, günülemek (I)] Çekememek, kıskanmak. (Uş. ve çevresi; - İsp. ve ilçeleri; - Ba.; * Ezine - Çkl.; - Brs.; * Emet, Güzelyurt - Kü.; * Söğüt - Bil.; * Sivrihisar, Tokat - Es.; * Gebze, * İzmir - Kc.; - Bo.; - İst.; * Safranbolu - Zn.; Peşman * Daday - Ks.; - Çkr.; * İskilip - Çr.; - Sn.; - Sm.; * Merzifon - Ama.; * Erbaa, * Zile - To.; * Şebinkarahisar - Gr.; - Kr.; - Ezc.; - Ml.; -

Gaz.; - Mr.; * Antakya - Hat.; * Koyulhisar, Palha * Divriği, Telin * Gürün - Sv.; * Boğazlıyan, * Sorgun - Yz.; * Ayaş - Ank.; Köşker - Krş.; * Develi - Ky.; * Avanos - Nş.; * Bor - Nğ.; * Ereğli, * Ermenek - Kn.; * Ula, Yenice - Mğ.; Hahhaşı - Tk.) [gönülemek] > (Es.; - Ed.) [günülemek] > (* Zile - To.; * Çerkeş ve köyleri - Çr.) [gümülemek (I) - I] > (Yassören * Senirkent - Isp.) [günemek] > (* Elbistan - Mr.) [günnemek (III)] > (Romanya göçmenleri - İz.) [günülimek] > (* Ürgüp - Nğ.) [günülemek] > (* Ünye - Or.; - Sv.) [günümek (I)] > (Duruali * Biga - Çkl.; * Havza - Sm.) günülimek [# günülemek] günülemek [# günülemek] günümek (I) [# günülemek] günümek (II) Olmamış meyve dura dura yumuşamak, olmak. (* Mustafa Kemal Paşa - Brs.; - Tk.; Varna, Bulgaristan)” GTS ve TS’de de DS’deki anlamı verilmektedir: “Kıskanmak, çekememek, haset etmek.”

Hayır bokçusu: Yapılan iyi, güzel işleri bozan kişiler için söylenir.

Haymāsıl: Giyim kuşamı, yaşantısı dağınık, düzensiz olan kişiler için söylenir.

Henkemek: Değneği yerden sektirerek fırlatmak.

Henkemek oyunu: Özellikle çocuk çobanların değneklerini yerde sektirerek yerde yatan başka bir değneği vurmaları esasına dayalı bir oyun.

Henkilmek (henkilip gitmek): Sendelemek; düşecekmiş gibi hızla sendeleyip gitmek.

Hort oyunu: Çocukların yığılı taşları başka bir taşla vurup düşürmelerine dayanan bir oyun. DS’de belirtilen oyundan farklıdır. DS: “hort (II) Kıldan yapılan top ve sopa ile oynanan bir çocuk oyunu. (Satılmış - Es.)”.

Höbücük: İbriğin suyun döküldüğü ağzı. DS’deki “hübbük II” kelimesiyle ilintili olabilir: “hübbük (II) [hüttük - I] Düdük. (Lamus * Ermenek - Kn.) [hüttük - I] > (Düğrek - Mğ.)”.

Huydurmak: Bir yere konmuş kuş ya da kuşları ürküterek uçurmak. DS’de yer alan “huylamak” ve huy avı” sözlerindeki anlama yakın bir kullanışı vardır. DS: “huy avıKekliği kandırarak ovaya indirip yapılan av. (Ant.); huylamak (I) Kaçirtmak (kuş için): Şu kuşları huylayiver. (Çıtak * Çivril - Dz.)”

Huymak: Kuşun uçup gitmesi; “Kuş huydu gitti.”

Huyukmak: Hayvanların aniden ürkerek kaçınması, sakınması, dağılması.

İşgın: Bağ yapraklarının kenarlarında çıkan taze yenebilir sürgün. “ışgın sürmek” sözündeki anlamı geneldir ve DS’de verilen anlama uyar. Ancak, bu ağızda sadece bağa ait olan anlamı eklenmektedir. DS: işgın [ıçgın, ıçkın - 1, ışkın - 1, 2] 1. Bir yıllık ağaç sürgünü. (Muscali * Çarşamba - Sm.; Almus * Zile - To.; Kuzköy * Akkuş - Or.; * Tirebolu, Süme, * Bulancak - Gr.; Diyarbakır - Ezc.; * Ağın - El.; Karaözü * Gemerek, * Koyulhisar, * Gürün - Sv.; * Boğazlıyan, İncirli - Yz.; Afşar köyleri * Pınarbaşı - Ky.; - Nğ.; - Ada.) [ıçgın] > (Kesirik - El.) [ıçkın - 1] > (* Erbaa - To.; - El.; - Sv.; * Keskin - Ank.; - Nğ.) [ışkın - 1] > (Narlidere - İz.; - Çr.; - Sn.; Asarağaç - Sm.; * Taşova - Ama.; Çilehane * Reşadiye - To.; - Or.; * Şebinkarahisar, * Tirebolu, - Gr.; Erkinis * Yusufeli - Ar.; Cenciğe - Ezc.; - Ml.; * Kilis - Gaz.; Kayışlı - Mr.; * Reyhanlı, * Dörtüol, * Antakya ve köyleri - Hat.; - Sv. ilçe ve köyleri; Gülabi - Yz.; Köşker - Krş.; * Kadirli, * Osmaniye - Ada.) 2. Kayalık yerlerde ve dağlarda yetişen, yenilebilir bir çeşit ot. (Uş.; * Bayburt - Gm.; Doğubeyazıt - Ağ.; Mahkenli * Gürün, Maksutlu * Şarkışla, * Zara - Sv.) [ışkın - 2] > (* Hozat - Tn.) 3. Karabuğdaygillerden, hekimlikte kullanılan bir çeşit bitki, Rheum Polygonaceae. (El.)”

İba düşmesi: DS’deki anlamıyla aynıdır. Çoğu zaman “düşmek” fiiliyle kullanılır; “ekinde iba var; ekin ibalı” kullanışları da vardır. DS: “iba [ıba, ibalı, ibe] Çiğ, nem. (Yukarıdinek *

Turkish Studies

Şarkîkaraağaç - Isp.; İshaklı * Çivril - Dz.; * Sivrihisar ve köyleri, Tokat - Es.; Aybastı - Or.; Oyaca, Karakoca, İkizce * Haymana, Hisarlı * Polatlı, - Ank.; - Kn. ilçe ve köyleri) [iba] > (* Mesudiye, * Perşembe - Or.) [ibalı] > (Kn.) [ibe] > (* Antakya ve köyleri - Hat.)”

İğseri (İseri): DS ve BSTS’deki anlamından farklı kullanılmaktadır: ekmek tahtasının hamurunu kazımak için kullanılan spatula benzeri demir alet. DS: “*İğseri Büyük çivi. (Çepni * Gemerek - Sv.; Şahmuratlı - Yz.)*” BTS’de TTAS’a atfen “büyük çivi”, BSTS’ye atfen ise “İğseri; iyseri: “Yerli malı köşeli çivi.” (Kavak, Çumra-konya): (Akbaş, Güdül-Ankara) olarak verilmektedir.

Kakrı: Bir değneğin ucuna tahtadan teker yapılarak çocukların iterek sürmesi için yapılmış oyuncak.

Kank: (künk) Pişirme topraktan yapılmış su borusu. DS’deki “kank” sözünün anlam bakımından bununla bir ilgisi görünmemektedir. DS: “kank (I) İki tekerlekli araba. (Kn.) kank (II) [# kanık (I)] kank (III) Hayvan ya da insan ölüsü. (Şerefler - Ank.) kank (IV) Parasız, bele (Karaağaç * Gölhisar, Kavuncu * Tefenni - Brd.)” GTS’de verilen anlama uygundur:” *Pişmiş toprak veya betondan yapılmış kalın su borusu.*”

Kırkaltılı: Mecazi olarak tutarsız davranan. Türk Ceza Kanunu’nun 46. maddesine atfen cezai ehliyetin bulunmaması anlamında kullanılmaktadır.

Kırtışli: Kenarı girintili çıkıntılı metal tabak. DS’deki “kırtış IV, II,” sözünden eliptik kullanımla tabağın adı olmuştur: “kırtış (IV) [kırtış (II), kırtık (I), kırılık (V), kirtil (IV), kirtiş (II)] Pürüz, girinti çıkıntı. (* Merzifon köyleri - Ama.) [kırtış (II)] > (Sv.) [kırtık (I)] > (El.; Eğin * Arapkir - Ml.) [kırılık (V)] > (Sm.) [kirtil (IV)] > (* Düzce - Bo.) [kırtış (II)] > (* Düzce - Bo.; Küçükisa * Zile - To.; * Afşin - Mr.)”

Kızıl göt (götü kızıl): Çok tembel ya da zor işlerde çalışmaya gelemeyen kimse.

Kör guyu: İçinde su bulunmayan, kullanılmayan kuyu.

Künk: bk. “kank”

Künt: Ucu aşınmış, bozulmuş bıçak, balta ve benzeri alet. DS’deki “*küt (III)*” sözü ile aynı anlamdadır: “küt (III) [kört (II), küd (IV), küttek] Kesme özelliği, sivriliği kaybolmuş kesici araç. (Uluğbey * Senirkent, * Eğridir - Isp.; Sürez * Bozdoğan - Ay.; * Alaşehir - Mn.; * Bor - Ng.; - Ant.; - Kıbrıs) [kört (II)] > (Ada.) [küd (IV)] > (Brs.; Arslanköy - İç.) [küttek] > (Mesken * Yatağan - Mğ.)”

Künt olmak: Bıçak ve benzer kesici aletler için ucu bozulmak, aşınmak. DS’deki “*küt olmak (II)*” sözüyle aynı anlamdadır: “küt olmak (II) [kütelmeg (III), kütelmek, kütülemek (IV)] Kesici ve sivri araçların ağzı körleşmek: Bıçağın ağzı küt olmuş kesmiyor. (Kızılköy * Dinar - Af.; * Gelendost - Isp.; Tokat - Es.; - Sn.; * Antakya - Hat.; * Ermenek - Kn.; Yerkesik - Mğ.) [kütelmeg (III)] > (Brd.) [kütelmek] > (Ank.; * Ermenek, - Kn.) [kütülemek (IV)] > (* Bozdoğan - Ay.)”

Meşik: İnce bulgur, düğü. DS’deki “meşik” sözüyle anlam yakınlığı bulunmamaktadır. DS: “*meşik (I) Ezilerek küçük parçalara bölünmüş yağsız peynir. (Ml.) meşik (II) [meşük (I)] Ekin çuvalı. (* Bergama - İz.; * Şebinkarahisar - Gr.; Erkinis * Yusufeli - Ar.; - Ezm.) [meşük (I)] > (Kr.)*”

Mevlânâ: Mecazi olarak, akılca, zekâca geri olan kimseler için söylenir.

Mırki: Küçük cins köpek.

Mıtı: İnsan mesanesi.

Milten: Bir ölçeğin (on sekiz litrelik ya da 25-30 kilo tahıl alan teneke) sekizde birini ölçen ölçü kabı.

Turkish Studies

Nâkıt: Ne vakit, ne zaman.

Ortalık: Merkez, meydan; herkesin bulunduğu yer. GTS, TS'deki anlamları da burada verilenlere uymaktadır: GTS "1. Bulunulan yer, çevre. 2. İçinde bulunulan, yaşanılan ev, oda vb. 3. Yeryüzünün görünen bölümü, etraf. 4. Soyut anlamda yaşanan ortam." TS 1. Orta, ara, beyn. 2. İçinde bulunulan yer ve zaman. 3. Umumî, ortaya düşen, orta malı olan.

Öküz götü: Arkasıyla yumuşak toprağı yarararak içine giren bir böcek türü. DS'deki anlamı farklıdır: "öküzgötü 1. [# öküzgöbeği] 2. Kızılılık. (Çanıllı * Ayaş - Ank.)"

Önlük (önnük): DS'deki anlamından farklı olarak; eskiden ilkokul öğrencilerinin tek tip olarak giydikleri siyah okul üniforması; *karalık* da denir. DS: "önnük [önmük, önnüyh, önselik] İş önlüğü. (Küçükisa * Zile - To.) [önmük] > (* İskilip - Çr.) [önnüyh] > (İrişli, Bayburt * Sarıkamış - Kr.) [önselik] > (Güllü * Buldan - Dz.); önlük (I) [# öğünnük] önlük (II) Ekmek pişirilen saca desteklik yapan üç ayaklı sacayak. (Güney * Yeşilova - Brd.) önlük (III) Hayvanların önünde, yem yemeleri için ayrılan yer. (Nefsiköseli * Görele - Gr.) önlük (IV) Öncü. (İst.) önlük (V) Kötü kadın. (* İnegöl - Brs.) önlük (VI) El havlusu. (Domaniç * Tavşanlı - Kü.)"

Pina: Yünden örülmüş çorapların işe yaramayan, atık hâli; işe yaramaz yün ya da yünlü giysilerin atıkları. (Bu işe yaramaz parçalar atılmaz, köye gelen çerçi ve benzer satıcılara para yerine verilir.) TTAS ve DS'de verilen anlamlar farklıdır. TTAS "Ayakkabıya, çarığa vurulan yama." DS "pine [pina] Çarıkların, yemenilerin altına vurulan kösele parçası. (Ml.; - Ank.) [pina] > (Yz.)"

Pire torbası: Köpeklere, özellikle uyuz olanlara verilmiş genel lâkap.

Sağsak (sāsak): Koyunların genel kiri ve kokusu. DS'de daha özel bir anlam verilmiştir: "sağsak [# sağrak (V)]; sağrak (V) [sağsak] Saksığan. (* Merzifon - Ama.) [sağsak] > (Harmanlar * Merzifon - Ama.); Yozgat ve Yöresi Ağızlarında kelime sāsak şeklinde geçmekte ve anlamı ise "koyunların salgısı"dır (Kılıçer 1998: 523).

Sağsaklı (sāsaklı) (kadın): Koyunların genel kir ve kokusunu sağdığı süte ve diğer yiyeceklere bulaştıran kadın.

Sak: (insan için) Çok iyi duyan kulak: "Kulağı çok saktır." DS'de aynı anlamda ancak "insan için kullanılmaz" notuyla verilmiştir.

Sifir (yağı): Yemeklerde kullanılmak üzere kaplarda dondurulan hayvan iç yağı. DS'de farklı bir anlamda verilmektedir: "sifir Yağ bulaşığı, yağ lekesi: Elbisen sifirle dolmuş. (Krş.; Yalım * Kalecik - Ank.)"

Sivallanmak (suallenmek): Bir olayı, durumu araştırmak. (*Etrafa bi bak bakalım, bi sivallan da gel.*"DS'de "sival" sözü "soru" anlamıyla yer almaktadır: "sival Soru. (Karaköy * Düzce - Bo.)"

Sokak sürütmesi: Çok gezen kimseler için söylenir. DS'deki "sokak süpürgesi" ile ilintilidir: "sokak süpürgesi Çok gezen kadın. (* Ünye - Or.; - Ed.)" DS'de "sürütme V. olarak verilen sözün 2. tanımına uygun anlamdadır: "sürütme V 1. Beceriksiz kadın. (Sarica * Gököy - Or.) 2. Sevilmeyen, düşük yaradılışlı kimse. (Uluğbey * Senirkent - Isp.)"

Sürütme: bk. "sokak sürütmesi"

Şıdkmak: Çocukların yaramazlık yaparak eğlenmeleri. DS'de "şıdk" kelimesi daha farklı anlamlandırılmaktadır: "şıdk (I) Diz kapağı. (* Kurşunlu - Çkr.) şıdk (II) Kötü, zarar verici (kişi). (Ama.)"

Turkish Studies

Şivşiri: Bir işin, bir şeyin ters olması, tersinin gerçekleşmesi. DS'de anlamlandırmalar farklı olmakla birlikte “şivşit I ve II'nin anlamıyla ilintili görünmektedir: “şivşit (I) [şivşirt] Verev, yamuk. (İshaklı * Bolvadin - Af.; Tepecik * Simav - Kü.; * Sivrihisar - Es.; * İskilip - Çr.; * Merzifon - Ama.; Farmi - To.; - Yz.; - Kn.) [şivşirt] > (Sarımahmutlu * Buldan - Dz.) şivşit (II) 1. İki anlamlı söz. (Yassıören * Senirkent - Isp.) 2. Gerçeğe aykırı söz. (Belönü - Brd.)”; Bilecik İli Ağız İncelemesi'nde kelime şivşirmek olarak geçmekte ve anlamı da “birini sözle yanlış yönlendirmek”tir (Özden 2009: 936).

Tam: Akli tam olarak yetmeyen, saf kimse.

Tam akıl: bk. “tam”

Tam akıl: Aklî melekeleri yeterince gelişmemiş olan kimse.

Tekgıç: Topal kimseler için söylenir.

Tösgel (töskel): Tarla sürmede, tarla başlarında yarım kalan yerlerin belirli sürme tekniklerine göre tamamlanması. DS'de aynı kelimeye verilen anlamlar çok farklıdır: “töskel [tösgel] 1. Dikkatsiz, beceriksiz. (Kü.; - Ant.; - Mğ.) [tösgel] > (* Bodrum - Mğ.) 2. Patavatsız. (Kü.) 3. Yolsuz birleşmelere aracılık eden. (Kü. 4. Alınan, kavgacı. (Hasköy - Ay.)”

Tösgel atmak: Tarlayı sürerken, sürülen arazinin baş taraflarında pulluk çeken hayvanların ya da traktörün denememesinden dolayı sürülemeyen boşlukların tamamlanması.

Ügdürmek (Üdürmek): Un ve benzeri şeyleri akıtmak.

Üğşün (üş, üşün): Anızın dibinde bulunan, ekin sapının yumuşak kabukları.

Viz viz gezmek (ziv ziv gezmek): Amaçsız şekilde çok gezmek.

Yarım akıl: Aklî melekeleri yeterince gelişmemiş olan kimse.

Yasdık yapmak: bk. “tösgel”

Yaymak: Bir başkasının ekilmiş bahçe veya tarlasını otlatarak zarar vermek. DS'de sadece “otlatmak” anlamıyla yer almaktadır: “yaymak (I) Otlatmak. (* Bolvadin - Af.; Sariudris * Şarkikaraağaç, * Eğridir köyleri - Isp.; - Brd.; Bereketli * Tavas, * Çal, Çöplü * Çivril - Dz.; Eymir * Bozdoğan - Ay.; * Ödemiş köyleri - İz.; - Brs.; * Kandıra - Kc.; İnköy - Kü.; Tokat - Es.; * Akyazı çevresi - Sk.; - Sn.; - Sm.; Heniskeköy - To.; Şeyhler * Ulubey - Or.; - Gr.; - Tr. ilçe ve köyleri; - Mr.; * Antakya - Hat.; Hacıilyas * Koyulhisar, Maksutlu * Şarkışla - Sv.; * Boğazlıyan - Yz.; - Ky.; Bahçeli * Bor - Nğ.; Taşrakaraslan - Kn.; Orhaniye * Marmaris - Mğ.; * Lüleburgaz - Krk.)”

Yemişenlik (yemişennik): DS I'de tanımlanan ağacın çok olduğu yer: “yemişen (I) [yemişgen, yemişken, yemşen - 1] 1. Kırmızı, ufak yemişleri olan, dikenli yabani bir ağaç. (Yeniköy - Ba.; Fili * Biga, Sarıcaeli - Çkl.; * Kandıra - Kc.; Aliköy * Çaycuma - Zn.; Başoğlak - Ks.; * Kurşunlu - Çkr.; Buğabağı * İskilip - Çr.; - Sn.; - Sm.; * Merzifon köyleri - Ama.; * Zile ve köyleri - To.; - Or.; - Ml.; * Kilis - Gaz.; * Antakya - Hat.; Vazıldan * Divriği - Sv.; - Krş.; Afşar * Pınarbaşı - Ky.; * Fethiye - Mğ.; Rumeli) [yemişgen] > (İğneciler * Mudurnu - Bo.; Mahmutören - Or.; * Kilis - Gaz.) [yemişken] > (* Susurluk - Ba.; * Gölcük - Kc.; Taşpınar - Or.; - Ed.; * Lüleburgaz - Krk.) [yemşen - 1] > (* Düzce - Bo.; * Erciş - Vn.; Azaplı * Kadirli - Ada.) 2. Küçük elma. (Bo.) 3. [# yemişan (II)] 4. Alıç. (Çepni * Gemerek - Sv.)”

Yiñe: Çobana, sahibine aldırış etmeden bahçeye, bostana ve benzerine zarar veren hayvan.

Yiñatdan: Yeniden, yeni baştan.

Yontmuk: Kesilmiş ya da kırılmış küçük ağaç parçası, kıymık.

Ziyankar (zyankar): Zarar veren, ziyancı. GTS’de yapılan tanıma uygundur: “Sürekli zarar veren veya zarar vermeyi huy edinmiş olan.”

Zorukmak: Zoruna gitmek, gücüne gitmek. Çıban çıkan, dudağı uçuklayan kimseye “Zorukmuşsun.” denir.

Deyimler:

Arka çıkmak: Bir kimseyi desteklemek, onun yanında olmak: “Bize arka çıkan olmadı; yalnız kaldık.” İP: “Birini korumasına almak, kayırmak, destek vermek.”; MY “Birinden yana çıkmak; birini başkalarına karşı korumak; sahiplenmek; korumak; desteklemek; yardım etmek: Yaramaz çocuk güç durumda kalınca kimse ona arka çıkmadı.” ÖAA’da: “Birini başkalarına karşı korur durum almak”

Boyu devrilmek: İlenme sözü; boyu devrilece (ler). Çoğu zaman da olumsuz biçimiyle söylenir: “boyu devrilmeyesiceler” DS’de “boyu batmak” ile benzer anlamda kullanılmaktadır; boyu batmak [boyu boyanmak, boyu boyarqı olmak] Ölmek. (* Bor - Nğ.) [boyu boyanmak] > (* Erciş - Vn.) [boyu boyarqı olmak] > (* Erciş - Vn.) İP’de “boyu devrilece” olarak yer almaktadır: “Yaptıklarının cezasını çeksın, ölsün!” MY’de “boyu devrilesi”: “ölesice, geberesice; yerin altına giresice: Boyu devrilesi baban gelmedi mi? diye bağırdı.” ÖAA’da “boyu devrilesi / devrilece: geberesice; Kayseri Merkez İlçe Ağzında deyim boyuñ devrissiñ şeklinde geçmekte ve anlamı da ilenme bildirmektedir. (Bayraktar 2000: 313).

Deneye düşmek: Hayvanların arpa buğday yığına üşüşmeleri. “Deneye kuş düşmüş; çabuk kovalayın.”

Divan durmak: Bir küçüğün büyüklere su verdiği suyun içilmesine kadar ayakta ellerini göğsü üzerinde birbirine bağlayarak durması: “El pençe divan durdu.” ÖAA’da: “Büyük bir kimse katında, ellerini göğsü üzerinde kavuşturup ayakta durmak.” Ağırnas, Mimarşinan ve Yöresi Ağzlarında deyim divan durmak olarak geçmekte ve anlamı da “hazır beklemek”tir (Deliceoğlu 2002: 293).

Gamgayla gaşanmak: Çok yaramazlık yapıp adeta cezalandırılmayı çok istemek. DS’de: “gamga: gamga (I) [gambak (III) - 1, gamgaq, gamgak (I), gamğa, gamka] Yonga; gamga (II) Çelik : Çapayı demirciye götürde gamga koydur. (* Kula - Mn.)”

Gayış atmak: DS’de “kayış etmek” olarak geçmektedir: “kayış etmek [# kayışa getirmek]; kayışa getirmek [kayış etmek] Kandırmak, aldatmak. (Limasol, - Kıbrıs) [kayış etmek] > (* Tirebolu - Gr.)” Ancak bu deyim, Emirdağ ağzında “kayış atmak: pes etmek, bir işi yarıda bırakmak” anlamında kullanılmaktadır.

Gıç atmak I: DS’deki anlamından farklı olarak mecazen “Bir kimsenin sözünden dönmesi, yaptığı bir işi yarım bırakması” DS: “gıç atmak: Hayvan tekme atmak. (İğneciler * Mudurnu - Bo.)” ÖAA’da “kıç (göt) atmak”, “çifte atmak” ile aynı anlamda verilmiştir.

Gıç atmak II: Sevinçten ayakları yere basmamak: “Müjdeyi alınca gıç atarak gitti.” MY’de bu listedekine uygun anlam verilmiştir: “kıç atmak II: çok istekli olmak; aşırı ilgi duyduğunu belli etmek.” İP’de sadece “gıç atmak I- IP”nin anlamına uygun tanım verilmiştir: “1. Hayvan çifte atmak. 2. Çok arzu etmek ve istemek. 3. Verdiği sözden dönmek.”

Göbüş almak: Bir hedefin merkez noktasını nişan almak; herhangi bir etkiye en açık olan yer: “rüzgârın göbüş aldığı yer” (rüzgârın en çok değdiği yer)

Turkish Studies

Gözünü dikmek: Yapılan bir işe değerli bir eşyaya kıskançlıkla bakmak.

Gözünü göğertmek: DS'de de aynı anlamda yer almaktadır ancak madde başı “göğertmek” olarak verilmiştir. Madde başının “göz göğertmek” ya da “gözünü göğertmek” biçiminde olması gerekirdi. DS: “göğertmek Kızdığı kimseye gözlerini açarak bakmak: Gözlerini niçin göğertiyorsun yine? (İğdecik - Isp.)”

Guyruğu (guyrū) gañırmak: Köpeklerin kuyruklarını yukarı kaldırmaları; mecazî olarak, neşesi yerine gelen kimseler için söylenir: “*Karnınız doydu; kuyruğu kanırttınız.*”

Hâli durmak: Yaramazlık yapmadan, kötü bir işle uğraşmadan durmak: “*Bunlar hiç hâli durmuyorlar.*”

Kelp guyruğunu (guyrūnu) gañırttı: bk. “*guyruğu ganırtmak*”

Ne baba sarmak: “Zorlayıcı bir nedenin mi var?” anlamında kalıp söz, deyim.

Ortalıkta dolaşmak: Herkesin göreceği yerlerde amaçsızca, işe yaramaz şekilde gezmek; “ayak altında dolaşmak” deyiminin anlamında da kullanılmaktadır. “Çekil şuradan, elimin altından, ortalıkta dolaşıp durma.”

Pel pel bakmak: Çaresizce, anlamsızca bakmak. “Pel pel ne bakıyorsun?; pel pel baktı durdu.”

Pireye gızıp yorganı yakmak: Özel, tek bir şeye kızıp tamamı hakkında kötü düşünmek. İP: “Fazla ciddi olmayan bir durum karşısında kızarak kendisine daha büyük zarar verecek harekette bulunmak.” MY’de: “küçük bir zarardan kurtulmak için çok büyük bir zararı göze almak.” ÖAA’da madde başı olarak alınmış ancak boş tanıma gönderme yapılmıştır.

Su séyirlemek: Çocukların yaramazlık yaparak su ile oynamaları. DS’deki anlamıyla da kullanılmaktadır. DS’de “*seyillemek*” biçimiyle verilmektedir; iki söz arasında anlam ilintisi bulunmaktadır: “seyillemek [seyiklemek (II), seyirlemek, sığlamak (III)] 1. Tahılları taş vb. maddelerden ayırmak için bol su içinde sallayarak yıkamak ve süzmek. (Harput - El.; - Gaz.; - Sv.) [seyiklemek (II)] > (* Boğazlıyan - Yz.) [seyirlemek] > (* Afşin - Mr.; * Koyulhisar, * Zara - Sv.) [sığlamak (III)] > (Sm.) 2. Bir şeyi bir kaptan öbür kaba boşaltmak. (* Arapkir - Ml.) 3. Bir şeyi bir yerden başka yere götürmek. (* Arapkir - Ml.)”

Şafak atmak I: Tan yerinin ağarması. ÖAA’da “şafak sökmek”: Sabaha karşı, gece karanlığı aydınlığa dönüşmeye başlamak

Şafak atmak II: Aniden öfkeye kapılmak. ÖAA’da anlamı biraz farklı olarak verilmiştir: “Birden, önemli bir durumla karşı karşıya olduğunu anlamak.” MY’de de Ömer Asım Aksoy’da verilene benzer madde başları ve tanımlarla yer almaktadır. İP’de de yukarıdaki her ikisine uygun anlamlar verilmektedir.

Şarıña dalmak: Çocukların aşırı gürültülü şekilde oyun oynamaları ya da oyun oynarken neşelerini abartmaları.

Şivşiri çıkmak: Bir rüyanın tabir edilenden farklı bir şekilde gerçekleşmesi. Genellikle görülen kötü bir rüyanın iyiye tahvili için “*şivşiri çıkar inşallah*” temennisi olarak kullanılmaktadır.

Yaşı gara gelmek: Erken yaşta musibete uğramak. Çocuklara kızgınlıkla “*yaşı kara gelmiyesiceler*” sözüyle seslenilir. DS’deki biçimiyle aynı anlamı taşımaktadır. DS’de sadece sıfat görevi ile yer almaktadır: “yaşıkara Karayazılı: Babası olmayan çocuk yaşıkardır. (Tokat - Es.; Çoraklı * Şavşat - Ar.; Köseli - Gaz.; Höketçe * Saimbeyli - Ada.)”

Yüzünü dürmek: Suratını asmak.

Atasözü

İki atasözü tespit edilmiştir. Bu atasözüne Derleme Sözlüğü'nde ve taranan diğer kaynaklarda rastlanılmamıştır.

Daş daşa dulda olur: Cemreler düştükten sonra söylenen sözdür; bir taş diğer taşı gölgesinde (yanında, dibinde) soğuktan korur anlamındadır.

Saz dındından azar: Bir alışkanlığın azar azar yapılmakla yerleşeceğini anlatan söz, atasözü. "Evladım, şu sigarayı tek tük de olsa içme; saz dındından azar, sonra alışır gidersin."

Kısaltmalar

BTS: Büyük Türkçe Sözlük. **DS:** Derleme Sözlüğü. **İP:** PARLATIR, İsmail (2008), Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II: Deyimler, Yargı Yayınevi, Ankara. **MY:** YURTBAŞI, Metin (2013), Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü, excellence publishing, İstanbul, 3. Baskı. **ÖAA:** AKSOY, Ömer Asım (1995), Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 10. Baskı. **TDK:** Türk Dil Kurumu. **TS:** Türkçe Sözlük. **TTAS:** Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ömer Asım (1995), Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 10. Baskı.
- Aksoy, Ömer Asım (1995), Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 10. Baskı.
- Caferoğlu, Ahmet (1994), Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme II - Oyunlar, Tekerlemeler, Yanıltmaçlar ve Oyun İstihlaları, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.
- Demir, Nurettin (1999), Ağız Sözlükçülüğü, Kebikeç, Sayı 7- 8, (67- 75).
- Gülsevin, Gürer (2002), Uşak İli Ağızları, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Parlatır, İsmail (2008), Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II: Deyimler, Yargı Yayınevi, Ankara.
- Yıldırım, Ali, Şimşek, Hasan (2000), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2. Baskı.
- Yurtbaşı, Metin (2013), Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü, excellence publishing, İstanbul, 3. Baskı.
- Bölge Ağızlarında Atasözleri Ve Deyimler I- II (2004), Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.
- Söz Derleme Dergisi C 1 (1939), Türk Dil Kurumu Yayını, Maarif Matbaası, İstanbul.
- Söz Derleme Dergisi C 4 (1951), Türk Dil Kurumu Yayını, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.
- Söz Derleme Dergisi C 5 (1957), Türk Dil Kurumu Yayını, Sayı: 168, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Söz Derleme Dergisi C 6 (1952), Türk Dil Kurumu Yayını, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Söz Derleme Talimatnamesi (1932), Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti, Devlet Matbaası, İstanbul.
- Başbakanlık Arşivleri Daire Başkanlığı (1714), **69 Numaralı Şikayet Defteri, Sayfa 171**, Çeviren: Kâni Özyer (Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı)

Benzerlik Taraması Yapılan Kaynakça

- Biray, Nergis (2009), **Denizli Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Turkish Studies, Vol 4/8 (747- 779)
- Boz, Erdoğan (1996), **Çüngüş ve Çermik Yöresinin Ağzından Derleme Sözlüğünü Katkılar**, Milli Folklor, S.29-30, Ankara, s.112-113, (Bahar/Yaz 1996).
- Boz, Erdoğan (2006), Afyonkarahisar Merkez Ağzı, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Cankaya, Mahir (2013), **Erzincan Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Turkish Studies, Vol. 8/9 Summer, (899- 910)
- Çavga, Uğur (2015), **Belkaya (Konya Ereğli) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Internatioanl Journal Of Language's Teaching and Education UDES, ISSN 2198- 4999, Mannheim (2669- 2689)
- Çiftçi, Fethullah (2014), **Bitlis Merkez Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Anemon Muş Alpaslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, (262- 271); ISSN: 2147- 7655
- Doğan, Muammer (2012), **Aksaray Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar 3**, Diyalektolog, Sayı 4, (9- 21)
- Eratalay, Sevdâ, Eratalay, Süleyman (2011), **Alaşehir (Manisa) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, IV. Dünya Dili Sempozyumu Bildirileri, 22- 24 Aralık Muğla (353- 364)
- Ersöz, Serpil (2009), **Nazilli (Aydın) Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar**, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, Cilt: IX, Sayı 2, (37- 62), İzmir.
- Güven, Ömer (2014), **Zara (Sivas) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Sayı, LI (63- 77)
- Güzel, Ferdi (2013), **Şahsuvar (Elazığ) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Türk Dili, (68- 80)
- Kamacı, Duygu (2011), **Erzurum Yöresi Ağzlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Mediterenean Journal of Humanities, I/I, (157- 164): DOI: 10.13114/MJH/20111819
- Koraş, Hikmet (2002), **Derleme Sözlüğü'ne İlaveler**, TÜBAR- XII Güz, (171- 208)
- Ölmez, Zuhâl (2010), **Diyarbakır Ağzının Söz Varlığına Katkılar**, I. Uluslararası Türk Diyalektolojisi Çalıştayı, 15- 20 Mayıs 2008, Gazi Magosa/Kıbrıs Türk Dilleri Araştırmaları, 20, 2010: 193- 201
- Özdarendeli, Nursel, **Velimeşe Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (57- 79)
- Özkaya, Hakkı (2015), **Kırklareli Ağzlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 2, (33- 39)
- Tokat, Feyza (2014), **Çavdır Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3/1 2014 s. 153- 166
- Tokatlı, Suzan Suzi, Erdem NAS, Gönül (2012), **Anamur Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Diyalektolog, Sayı 5, (33- 45)
- Yıldız, Osman (2007), **Isparta Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar**, Turkish Studies, Vol. 2/2, Spring, (790- 800)

EK:**(Taranan Lisansüstü Tez Çalışmaları Kaynakçası)**

ACAR Ergün, Kastamonu Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1993; ACAR Kenan, İzmit'in Taşköprü, Ova ve Balören Ağzıları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1988; ABADOĞLU Ayşe Nur Kolivar, Karaağaç ve Çeşmeli Ağzılarının Betimlenmesi ve Yönetimsel Sesbilimsel İncelenmesi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1990; AÇIKGÖZ Nuray, Emirdağ Kaçarlı Türkmenleri Ağzı, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2005; AKAR Ali, Muğla Ağzıları, Muğla Üniversitesi Yayınları 50. Rektörlük Yayınları, Muğla 2004, 320 s. (ikinci baskı 2006); AKÇATAŞ Ahmet, Çay Yörük Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 1996; AKÇAY Halit, Sivaslı Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 1997; AKYOL Senem, Manisa Merkez Kuzey- Batı Köylerinin Ağız Özellikleri, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2002; ALTINDİŞ Deniz, Kayseri İli Gömürgen Kasabası Ağzı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2004; ATMACA Emine, Korkuteli ve Yöresi Ağzıları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2005; AVCI Yusuf, Amasya Aydınca Ağzı, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1988; AYDIN Neşe, Kütahya Altıntaş Yöresi Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2008; BAĞCI Hasan, Sarıcakaya Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 1997; BALCI İbrahim, Kars Yerli Ağzında Cümle ve Cümle Yapıları, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1996; BALYEMEZ Sedat, Ankara Evren İlçesi Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004; BAŞDAŞ Cahit, Akçadağ Yöresi Ağzıları (İnceleme- Metinler- Sözdizimi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 1992; BATKAN Narin Ağa, Kıbrıs Baf ve Limasol Türk Göçmenlerinin Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000; BAYRAK İÇCANOĞLU İlknur, Eldivan İlçesi (Çankırı) Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007; BAYRAKTAR Fatma Sibel, Kayseri Merkez İlçe Ağzı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Edirne 2000; BODUR Battal, Kadırlı Ağzı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2002; BÜLBÜL Gülfıye, Balıkesir Bigadiç Ağzı, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2007; CENGİZ Murat, Saimbeyli (Adana) Ağzıları, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1998; ÇEBİ İhsan Sabri, Güney- Doğu Bulgaristan Türk Ağzıları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986; ÇELEBİ Nazmiye, Kıbrıs Türk Ağzılarında Dil İlişkisi İzleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2010; ÇOBAN Sıtkı, Düzce İli ve Yöresi Ağzıları, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2005; ÇOLAKOĞLU Bülent Kahraman, Trabzon Ağzı, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2003; DEMİRAY Erdiñç, Kepsut İlçesi ve Yöresi Ağzıları (İnceleme- Metinler- Sözlük), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2003; DEMİREZEN Ünal, Yozgat İli Kadışehri ve Yöresi Türkmen Ağzıları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1995; DELİCEOĞLU Fatma, Gesi, Ağırnas, Mimarşinan ve Yöresi Ağzıları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2002; DERİN İsmail, Acıpayam ve Çameli (Denizli) İlçeleri Ağzıları (İnceleme- Metin- Sözlük), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1995; DİNAR Talat, Başmakçı ve Dazkırı Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2006; DOĞAN İbrahim, Bünyan ve Yöresi Ağzıları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1991; DOĞAN Şaban, Sivas Merkez İlçe ve Köyleri Ağzıları (Giriş- İnceleme- Metinler) (I. Cilt), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 2001; DURMAZER Ayhan, Tekirdağ İli Saray İlçesi Köyleri Ağız Derlemeleri, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2000; DÜLGER Ersan, Banaz İlçesi Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007; EKİNCİ Mustafa, Yeşilhisar ve Yöresi Ağzıları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1993; ELEREN Yüksel, Şuhut Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon, 1997; ELGÜN Abdullah, Akkışla ve Yöresi Ağzıları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek

Turkish Studies

Lisans Tezi, Kayseri 1993; ERDOĞAN Ferhat, Şuhut ve Yöresi Ağızları, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2007; ERSOY Necan Asım, Fethiye Ağzı (Metin-Derleme- İncelenme), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2001; GEDİZLİ Mehmet, Kavaklıdere ve Yöresi Ağzı, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla 1999; GÖKÇUR Engin, Van ve Merkez Köyleri Ağızları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 2006; GÖKER Osman, Bolvadin'deki Türkmen- Karabağ Köylerinin Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 1996; GÖNEN Mehmet Emin, Van Gölü Kuzey Havzası Ağızları, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2003; GUVCI Keziban, Kayseri - İncesu İlçesi Subaşı Köyü Ağzı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2004; GÜL Rıza, Gaziantep Barakları Ağzı, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana 1999; GÜNAY Esra Gülin, Adıyaman- Merkez, Kâhta, Gerger, Samsat Yöresi Ağzı (İnceleme- Metin- Sözlük), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2008; GÜNEŞ Nurcihan, Kuzeydoğu Bulgaristan'da Çerkovna Köyü ve Çevresi Türk Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2009; HAŞİMİ Ahmet, Hassa Ağzı İncelemesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 2001; HÜNERLİ Bülent, Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2006; İBRAHİM Nazım, Vrapçiste ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1997; İGCI Alpay, Vıçitırın- Kosova Türk Ağzı, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010; İLASLAN Ümit, Şarkışla ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 2006; İLERİ Canan, Eskişehir Türkmen Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1993; KALAY Emin, Edirne İli Havsa İlçesi ve Köyleri Ağızları (İnceleme- Metin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1990; KANAÇ Işıl, Denizli'nin Babadağ İlçesi Ağzı, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2010; KANDEMİR Serpil, Manyas Türkmen Ağzı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2006; KARADAĞ Sibel, Dalaman Ağzı (Derleme- Metin- İncelenme), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2001; KARAMAN Sevgi, Çiçekdağı ve Yöresi Ağızları (İncelenme- Metinler- Sözlük), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1997; KARASAKALOĞLU Nuri, Aydın Merkez Ağzı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 2005; KARATEKİN Selami, Niğde İli- Elmalı Kasabası ve Yöresi Ağızları, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2003; KAVAKLIÇEŞME Hüsna, Kars ve Iğdır Azerileri Ağzı (Dil İncelemesi- Metin- Dizin), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2010; KAYA Fatih, Balâ İlçesi Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004; KELEŞ İrfan, Şabanözü Yöresi Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı, 1986; KILINÇ Ayşen, Avşar Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1991; KILIÇER İsmail, Yozgat ve Yöresi Ağızları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 1998; KILINÇ Gülay, Bolu İli Seben İlçesi Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009; KİREMİT Mehmet, Yapraklı İlçesi (Çankırı) Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986; KİRLİ Ali, Ula ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Enstitüsü, Kayseri 1994; KORAŞ Hikmet, Karaman ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1992; KORKMAZLAR Alaaddin, Talas ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1991; KUYUMCU Osman, Türkçenin Hemşin Ağzı, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006; KÜÇÜKASLAN Cihat, Sakarya İli Ferizli ve Söğütlü İlçeleri Ağzı (Ses Bilgisi- Metinler- Sözlük), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2005; KÜÇÜKER Peki, Bingöl Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1998; MANAV Aslı, Denizli'nin Güney İlçesi Ağzı (Fonetik- Morfoloji), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2006; MUTLU Hüseyin Kahraman, Balıkesir İli Ağızları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2008; OYAR Ahmet, Salihli İlçesi ve Köyleri Ağızlarında Derlemeler, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1998; ÖÇALAN Muharrem, Sakarya İli Ağızları (II. Cilt), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/15

2004; ÖNER Mustafa, Türk Lehçeleri Grameri (Ed. Ahmet Bican ERCİLASUN), Akçağ Yay., Ankara 2007; ÖRNEKKOL Fatih, Emirdağ Ağızı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2006; ÖRÜNDÜ Fatih, Trabzon ve Yöresi Ağızları, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2001; ÖZDEN Muharrem, Bilecik İli, Söğüt İlçesi ve Köyleri Ağız Araştırması, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2000; ÖZDEN Muharrem, Bilecik İli Ağız İncelemesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Edirne 2009; ÖZER Osman, Karlıova ve Yöresi Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1990; ÖZKAN İbrahim, Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2001; ÖZKAN İbrahim Ethem, Ardanuç ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1994; ÖZKÖK Berna, Kıbrıs Ağızı ve Türkiye Türkçesi Dil Özelliklerinin Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996; ÖZMEN Şeyda, Muş- Merkez Ağızı (İnceleme- Metin- Sözlük), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007; ÖZTÜRK Dilek, Kütahya Emet Yöresi Ağızı (İnceleme, Metinler, Sözlük), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2008; ÖZTÜRK İrfan, Adilcevaz Ağızı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 2001; PAÇACIOĞLU Burhan, Sivas İlbeyli Ağızı (İnceleme- Metinler- Sözlük), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1987; PEHLİVAN Ahmet, Kıbrıs Ağızının Ölçünlüleşmesi “Kıbrıs Türk Ağızındaki Sözvarlığının Türkiye Türkçesine Dönüşmesi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1999; PEHLİVAN Serkan, Rize İli Hemşin Ağızı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2002; PEKACAR Tevfik, Suluova Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2003; PİLANCI Hülya, Eskişehir ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1991; POLAT Fadime, Şavşat ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2000; SALİMEHMED Naylen, Bulgaristan Kırcaali İli ve Çevresi Türk Ağızı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2006; SİNAN Ahmet Turan, Akçadağ, Doğanşehir ve Darende Ağızları, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1992; SOLMAZ Erhan, Bolvadin, Çay ve Çobanlar Ağızı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2007; ŞAHİN Eda, Bayat Merkez Ağızı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 1998; ŞANLI Cevdet, Kırklareli İli Merkez İlçe Köyleri Ağızları, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1990; ŞAŞTIM Zafer, Arıcak (Elazığ) ve Yöresi Ağızları, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2003; ŞENYİĞİT Yavuz, Sultandağı Ağızı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2006; TAŞ Pınar, Yozgat- Çandır Ağızı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2006; TAYŞI Mustafa, Tavşanlı ve Yöresi Ağız İncelemeleri, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2007; TEKDAL İsmail, Sakarya İli Kaynarca İlçesi Ağızı (İnceleme- Metin- Sözlük), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2001; TEKİN Feridun, Kaman ve Yöresi Ağızları (Giriş- İnceleme- Metin- Sözlük), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1994; TOK Turgut, Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Denizli 2002; TUNUSLU Erdiç, Kosova Priştine Türk Ağızı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2005; TÜREDİ Kerim, Karaman İli Sarıveliler ve Başyayla İlçeleri Ağızı (İnceleme- Metin- Sözlük), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2002; UYANIK Osman, Kumuk Türk Ağızları İncelemesi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2002; UYSAL Bilâl, Dinar ve Evciler Yöresi Ağızı, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2007; UYSAL İdris Nebi, Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Denizli 2009; ÜMÜT Adem, Yozgat Sorgun İlçesi Ağızı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006; ÜNAL Kamile Güner, Develi Ağızı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1987; YAĞCI İlyas, Devrez Vadisi Ağızı Ses ve Şekil Bilgisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986; YAVUZ Serdar, Karakeçili Ağızı (Kırkkale), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2003; YAYLADAĞ Nilay, Isparta'nın Eğirdir, Senirkent ve Atabey İlçelerinin Ağız Özelliklerinin Tespiti ve Türkçe Eğitimi Bakımından Önemi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010; YAZICI Serdar, Dörtöyl Ağızı,

Turkish Studies

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 2006; YELOK Veli Savaş, Divriği Merkez İlçe Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999; YEŞİL M. Nurullah, Alaşehir Ağzı Üzerine Bir Deneme, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Bitirme Tezi, Malatya 1997; YEŞİLKAYA Mehmet, Gerger Merkez ve Köyleri Ağzıları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 2007; YEŞİLÖZ Zafer, Nevşehir İli Ürgüp ve Avanos Yöresi Ağzıları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1993; YILDIRIM Ayşe, Niğde İli İçmeli Kasabası Ağzı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2004; YILDIRIM Mehmet, Ankara Beypazarı İlçesi Ağzı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007; YILDIRIM Ünal, Ayrancı (Karaman) Yöresi Ağzıları (İnceleme- Metinler- Sözlük), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007; YILMAZ Mehmet, İncehisar ve İhsaniye Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2006; ZEYBEK Harun, Sinanpaşa Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2007; ZEYBEK Fatih Süleyman, Bayat Köyleri Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2008.